

Resan till världens mitt

Året är 1989, och jag är 35. Jag ska hälsa på Kruno på den kroatiska ön Rava och pusslar ihop en billig resa med tåg-buss-båt. Rava är världens centrum, vilket har markerats med en vit ring på torget, och resan tar två dygn. Men vadå, att resa med tåg är roligt och jag har semester.

Resan dit är så smidig att jag inte minns den, men resan hem glömmer jag aldrig.

Första sträckan är från ön tillbaka till fastlandet och båten går fem på morgonen. Med ryggsäck och tio liter olivolja i en plastdunk hastar jag ner till hamnen. Lugn lugn, säger Kruno. Här hålls inga tidtabeller. Mycket riktigt. Halvvägs ner syns båten långt ut till havs. På väg bort - före utsatt tid. Jag tror inte mina ögon och viftar vilt med armarna. Detta var dagens enda avgång, nästa är om ett dygn. Alla mina biljetter är förköpta och om jag missar båten till Zadar, missar jag tåget från Zagreb, båten till Trelleborg...

Min plånbok vägrar inse faktum och när natten viker för morgonen får jag lift med en fiskare, till nästa ö, en ö närmare fastlandet. Där går nog båtarna oftare, tror fiskaren och släpper av mig vid en strand. En påbörjad väg slingrar sig upp över åsen. Med ryggsäck och tio liter olivolja strävar jag framåt, uppåt - hemåt.

Från byn på andra sidan går inga andra båtar än till Rava, världens mitt, som jag just lämnat. Två gamla damer vimsar hjälpsamt runt med mig på kajen och vid lunch har jag fått en taxibåt till nästa ö. När båten lämnar hamnen vinkar de gamla damerna adjö. Det blåser upp, havet svartnar som gammal mässing och båten gungar djupt i vågorna. En timme senare står jag på ön närmast fastlandet och jag inser att jag befinner jag på ett sinnessjukhus för män. Hundratals svarta, tomma ögon följer mig när jag skyndar i den riktning personalen pekar.

Jag kommer till Zadar. Fortfarande har jag chans att hinna tåget från Zagreb. Nästa rutt går över bergen. Bussen ligger kloss med bergskanten och är tre gånger nära långtradarkrock. Med huvudet som pendeln på en metrom håller jag koll på vägen, trafiken, stupet och assisterar förarna med hjälp av framförvarande stolsrygg. När bussen på tusen meters höjd skuttar sönder övergår min rädsla i apati.

Slutligen anländer jag till Zagreb, och tar mig till Zlatko Buric. Där faller jag ihop på en säng, ögonen går i kors. Zlatko är hemma med sina tvillingar, det är ännu några år innan han flyttar till Danmark och innan filmen Pusher (senast Triangle of Sadness). Han sitter i en stol bredvid sängen, klappar om mig samtidigt som han skådespelar olika berättelser. På den tiden är han med i den experimentella teatergruppen Kugla Glumište.

Väl hemma säger vänner, att nu tar du väl ändå flyget. Aldrig, svarar jag och stryker bussen från listan över möjliga transportmedel. I alla fall om de går över berg.

Jag älskar att åka tåg. På längre resor, som till Kiruna eller Napoli, brukar jag få brev skrivna, böcker lästa och tröjan färdigstickad. Det är på tåg som det gamla sjunker till botten och det nya kan gro. Här träffar jag människor från platser jag aldrig kommer att komma till och att se ut på det förbiilande landskapet, drömma och grunna, är obetalbart.

Om jag vore SJ-chef skulle spåren återställas, ringla sig kors och tvärs och alla vagnar piffas upp. Jag skulle göra en vagn för bastu och en med spel, och jag skulle återuppliva den gamla restaurangen med vita dukar och bordsservering. Om jag var SJ-chef skulle min tunga krokna om läpparna formade ordet lönsamhet. Tåg är blues och fick jag bestämma skulle bil och flyg bli disharmoniska toner i resandets musik.

Den svenska järnvägen är kraftigt eftersatt, det är en skam utan dess like. Istället för att bli bättre, har den blivit sämre. Men, med ett eventuellt inträde i Nato behöver järnvägen rustas upp. Mina öron spetsar sig när jag hör Försvarsmaktens krav, det låter lovande. Men sedan frågar jag mig, hur planeras sträckorna och hur inreds tågsvagnarna - när det görs med tanke på krig, och inte fred?